Aineettoman kulttuuriperinnön kansalaisjärjestötoiminnan kehittäminen Suomessa

Pariisin yleiskokouksen valittua kesäkuussa 2018 Kansanmusiikki-instituutti ry:n maamme ensimmäiseksi aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaorganisaatioksi (NGO), tuli ajankohtaiseksi ryhtyä kehittämään kansalaisjärjestöjen roolia ja toimintaa Suomessa osana uutta eurooppalaista kulttuuriperintöpolitiikkaa.

Uudessa poliittisessa ajattelussa kansalaisjärjestöjen tulevaisuuden tehtävät liittyvät paitsi aineettoman kulttuuriperinnön suojelusopimuksen velvoitteisiin myös eduskunnan loppuvuodesta 2017 hyväksymän Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen (Faron sopimus) linjaamiin tavoitteisiin **kasvattaa ja vahvistaa kansalaisjärjestöjen roolia kulttuuripolitiikan kentällä ja rohkaista näitä toimimaan yleisen edun nimissä**. Kansalaisjärjestöjen asemaan liittyvän muutostarpeen ajankohtaisuutta lisää Suomen jäsenyys Unescon hallintoneuvostossa kaudella 2017–2021 sekä siihen liittyvät poliittiset ja länsimaisiin arvoihin pohjautuvat vaikuttamistavoitteet. Kansainvälisesti tarkastellen kansalaisjärjestöjen rooli ei tällä hetkellä kehity ainoastaan Euroopan neuvoston ministerikomitean tahdon mukaisesti; Yhdysvaltojen vetäytyessä Unescosta etenkin valtiojohtoisuuden lisäämistä korostavien suurvaltojen näkemykset ovat täysin vastakkaiset eurooppalaisen kehittämisajattelun kanssa.

Euroopan neuvosto on jo pitkään nähnyt perintöosaamisessa hyödyntämättömän voimavaran, jolla voidaan tukea yhteisöjen ja yksilöiden identiteettiä, yhteiskunnallista vakautta, demokratian kehitystä ja koheesiota. Tällä alueella etenkin kansalaisjärjestöjen osaamispotentiaali on erittäin suuri. Jokaisen kansalaisen osallisuutta korostava perintöajattelu on nousemassa tärkeäksi näkökulmaksi syrjäytymisen, eriarvoisuuden, uusnationalismin ja ääriajattelun lisääntyessä. Perinneilmiöt nähdään myös nykyistä laveammin ajassa elävinä ja muuntuvina.

Suomen kulttuuripoliittisessa keskustelussa uusi eurooppalainen näkökulma on tunnistettu, mutta sitä ei ole vielä ehditty viedä käytäntöön. Unescon aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen toimeenpano on meillä vaiheessa, jossa vasta identifioimme ja pyrimme määrittelemään ilmiöiden luonnetta ja hahmottelemaan kansallisia suojelutoimenpiteitä. Aineettoman kulttuuriperinnön suunnitelmallinen hyödyntäminen yhteisöhyvinvointia ja vakautta edistävissä tarkoituksissa (perintöinnovointi) on meillä vielä käynnistämättä. Olemme jälkijunassa, sillä Suomi ratifioi vuonna 2003 Unescossa hyväksytyn aineettoman kulttuuriperinnön suojelusopimuksen vasta vuonna 2013.

Kansanmusiikki-instituutti on valtakunnallinen kulttuuriperintöorganisaatio, jonka tehtävä ja merkitys perintöpolitiikan kentällä on kasvava. Uudessa Unesco-akkreditoituneessa roolissaan sen ensisijaiset tehtävät liittyvät kykyyn tuottaa tietoa ja luoda uusia asiantuntijapalveluita kansalliselle tasolle sekä laajemmin tavoitteeseen kytkeä kansalaisjärjestömme kiinni kansainväliseen aineettoman kulttuuriperinnön kehittäjäperheeseen (mm. Unesco-akkreditoitujen järjestöjen yhteistyöelin ICH NGO Forum). Tähän tehtävään instituutti tarvitsee kohdennettua lisärahoitusta, sillä sen toimintaresurssit ovat sidotut nykyisiin tehtäviin. Mahdollisuus toimia juuri nyt, Suomen hallintoneuvostokaudella, on ainutkertainen, mistä syystä instituutti kääntyy valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston puoleen.

Hankkeessa Kansanmusiikki-instituutti toteuttaa kaksivuotisen ohjelman, jolla kehitetään aineettomaan kulttuuriperintöön erikoistuneiden kansalaisjärjestöjen valmiuksia osallistua yhteiskunnallisten, kulttuuripoliittisten ja yhteisöhyvinvointiin liittyvien kysymysten ratkaisuun. Uudesta asiantuntijapositiosta käsin synnytämme ohjelman aikana kehittäjäkumppanuuksia järjestökentän ja tutkijayhteisöjen välille, edistämme perintöosaamisen näkyvyyttä ja vaikutamme kansalliseen kulttuuri-, kulttuuriperintö- ja yhteiskuntapolitiikkaan. Tartumme myös Suomen Unescon hallintoneuvostokaudella avautuviin mahdollisuuksiin nostaa esiin tapausesimerkkejä kansalaisjärjestötyön vaikuttavuudesta ja arvostuksesta Suomessa.

Ohjelmalliset tavoitteet ovat tiivistetysti:

Kansalaisjärjestöjen kehittäminen

- Koulutus & oppiminen (formaali,nonformaali, informaali)
- Järjestöjen kehittäjäprofiilin nosto
- Kehittäjäkumppanuuksien luominen yliopistojen ja kansalaisjärjestökentän välille

Toteutetaan ajatuspajojen sarja (uusi eurooppalainen kulttuuriperintöajattelu), laaditaan eri alustoille ja medioihin artikkeleita ja oppimateriaalia, lisätään yleistä tietoisuutta perintöinnovaatioiden potentiaalista sekä lisätään tutkijayhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen yhteistyötä Suomessa. Lisäksi valmistellaan kansalaisjärjestönkenttää voimauttavaa kansainvälistä koulutus- ja tutkimusalan hanketoimintaa (tavoitealueen kumppanuudet: Museovirasto, Helsingin Yliopiston Ruralia-instituutti, Yliopistokeskus Chydenius, Centria)

Uuden asiantuntijuuden synnyttäminen

- Osallistuminen kansainvälisille NGO foorumeille ja niiden sisällöistä tiedottaminen
- Asiantuntijoiden kouluttaminen ja osaamisen lisääminen
- Kotimaisten tilaisuuksien järjestäminen NGO-statuksesta kiinnostuneille järjestöille
- Yhteistyön syventäminen monikansallisen Nordic Safeguarding Practices -verkoston kanssa

Rahoituksella osallistutaan kansainvälisiin kulttuuriperintöalan verkostoihin, tapaamisiin ja seminaareihin sekä koulutuksiin (mm. Unescon NGO Forum) ja tiedotetaan toiminnasta kansallisille kulttuuriperintöalan kohteille, toteutetaan seminaareja ja järjestetään yhteispohjoismaisia työpajoja (tavoitealueen kumppanuudet: Museovirasto, NSP-verkosto)

Vaikuttaminen kansalliseen keskusteluun ja perintöajatteluun

- Perinneinnovaatiot ja vakaus -raportin laadinta ja julkaiseminen 2020

Artikkelien laatijoille järjestetään konsultatiivinen työpajasarja, rahoitetaan raportin kirjoitustyö ja huolehditaan toimitustyöstä ja julkaisusta.

Anomallamme lisäresurssilla on tarkoitus saada aikaiseksi pitkäjänteinen muutos suomalaisessa kulttuuriperintöajattelussa, synnyttää uutta asiantuntijuutta Suomeen ja osoittaa, että vahvasti yhdistysvetoinen yhteiskuntamme voi toimia perinneinnovaatioiden edelläkävijänä Euroopassa. Pyrimme kohdistamaan mahdolliset lisäresurssit mahdollisimman tehokkaasti ja vaikuttavasti ja palvelemaan koko suomalaista aineettoman kulttuuriperinnön kenttää.

Hakija: Kansanmusiikki-instituutti ry

Yhteyshenkilö: johtaja Matti Hakamäki

matti.hakamaki@kaustinen.fi / 040 358 8921